

אוניברסיטת בר-אילן

לשכת רב הקמפוס

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבו עי

פרשת לך לך, תשס"ה
מספר 571מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

לעניין "מטייל בסוכה"

בדף השבועי לסוכות (מס' 568), דן מ' בן ישר בכמה עניינים המופיעים בברייתא בבבלי סוכה כח ע"ב: "תנו רבנן: כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו ארעי. כיצד? ... אוכל ושותה ומטייל בסוכה". מקור הברייתא בספרא, פרשת אמור (מהדורת וייס, קג ע"א): "תשבו" (ויק כג: מב) - ואין תשבו אלא כעין תדורו. מכאן אמרו: אוכל בסוכה, ומטייל בסוכה, ומעלה כליו בסוכה".

מכאן ברור שעל אף הניסוח השונה מדובר בברייתא ארצישראלית שהובאה בבבלי, ובכיוון שאנו עוסקים בו ברור שאין להניח כל השפעה של הארמית הבבלית.

בן-ישר מצטט את דעתו של מ"צ גרוזמן הטוען "טיול-דהיינו שהייה בצל", ושם, בהערה 8, הוא כותב: "נראה שמשמעו הבסיסי של הפועל טייל הוא: להתהלך בצל, מהמלה הארמית טולא שמשמעה צל; ראו ערכין (צ"ל: כתובות!) סב, ע"א, תוס(פות), ד"ה טיילין". ואולם אין לדעה זו על מה שתסמוך, למרות שדעה דומה כבר הועלתה על ידי א' בן יהודה.¹

השורש הארמי של המילה טולא הוא ט'ל'ל', ואף על פי כן הוא נוהג כמו השורשים השלמים (ולא כמו הכפולים), כגון בפועל העומד בארמית המקראית: תַּחְתּוּהִי תַּטְּלִל חֵינַת פְּרָא "תחתיו תחפש צל חיית השדה" (דנ' ד:ט). פועל זה ידוע גם בארמית הבבלית, ושם משמעו בבניין פעיל הוא כפועל יוצא "לספק צל", או "לבנות גג", וגם שם הוא מתנהג כפועל שלם, כעדות הצורות "מטללי, טליל" ועוד,² ולא כמו השורש ע'ל'ל' שממנו נגזרת הצורה "מעיל".

מכל האמור לעיל מתחוויר ללא צל של ספק שהשורש בברייתא חייב להיות "טייל" (פיעל) ומשמעותו היא, כרגיל בספרות חז"ל, "ללכת בדרך".³

פרופ' מיכאל סוקולוף
המחלקה ללשון עברית ולשונות שמיות

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע.

¹ ראה: מלון הלשון העברית הישנה והחדשה, עמ' 1869, הע' 3.

² ראה: M. Sokoloff, *A Dictionary of Jewish Babylonian Aramaic of the Talmudic and Geonic Periods*, Bar Ilan University & Johns Hopkins University; Ramat Gan & Baltimore 2002, עמ' 505.

³ על השורש הזה ראה את הדיון המפורט של מ' מורשת, לקסיקון הפועל, רמת גן תשמ"א, עמ' 177 ואילך, ושם גם מצוטטת הברייתא שלנו. אציין עוד שפירושו של בעלי התוספות שם למילה "טיילין" ("על שם שדרכם בטולא דאפדניהו", כלו' צל ביתם) מבוסס על הגזרון המוטעה הזה, ויש להעדיף את פירושו של הערוך: תלמידי חכמים שבכל יום הולכין ללמוד תורה וחוזרין ולנין בביתם (ערוך השלם, מהד' קוהוט, כרך ד, עמ' 28, ערך טייל).